

ról mesélő – talált anyaggal nevezett a szemlére. A Szia, nagy! jól vagyunk! című, a 2000-es filmszemlén bemutatott munkája egy Magyarországon élő mongol család – a Kárpát-medencei viszonyokról is tudósító – videóüzenete az ott hon maradt rokonoknak. Igaz, tavalyi, Északföld című, a répáshutai erdei emberek, mész- és szénégetők mindennapjait a résztvevő megfigyelő szemszövegéből meg-

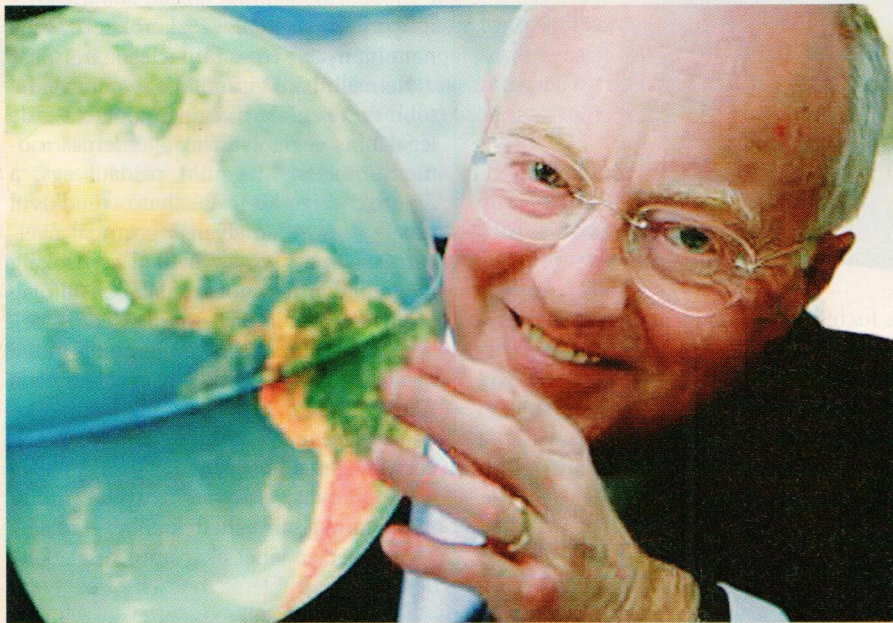
örökítő, „szép, klasszikus” alkotásával nyerte el a rendezői-operatóri díjat. Schubert Gusztáv szerint nem érdemtelenül, mivel – mint mondja – „éppen a nyíltan felvállalt személyesség lehet a tényfilmek mentsvára a valóságshow-kkal és a televíziós zsurnalizmussal szemben: a dokumentarista ugyanis soha nem játszhatja a mindenható és mindentudó kívülálló Nagy Testvért.”

VAJNA TAMÁS

KÍNAI AMERIKA-FELFEDEZŐK

Előzés Keletről

Szegény Kolumbusz Kristóf. Nem elég, hogy már az évszázadokkal az ő híres, 1492-es útja előtt Amerika partjainál járt vikingeket is inkább mondják az Újvilág felfedezőinek, és hogy magát a kontinenst sem róla nevezték el, most egy nyugalmazott brit haditengerész azt állítja: a kínaiak is produkáltak már előtte egy Amerika-járást.

Gavin Menzies, a kutató exhaditengerész. Találgatni muszáj

Napok alatt lett sikerkönyv Amerikában az a kiadvány, amely nem kevesebbet állít: az Újvilágot – ráadásul Kolumbusz előtt hét évtizeddel – a kínaiak is felfedezték. A bejelentés már tavaly márciusban Londonban, a tekintélyes brit Királyi Földrajzi Társaság előadótértermében megtörtént, de az érintett amerikaiakat csak most rázta meg igazán a hír. Tegyük hozzá, a bejelentő Gavin Menzies nyugalmazott brit haditengerész nem a tiszteletre méltó tudományos társaság meghívottjaként tartotta meg előadását, hanem csu-

pán kibérelte a termet. Ám a hely szelleme így is hatott – még Nagy-Britanniában is. Nem is csoda, Menzies a fentiek mellett egy füst alatt még azt is feltételezi, hogy a kínaiak 350 esztendővel megelőzték az Ausztráliát hivatalosan csak 1768-ban felfedező Cook kapitányt is.

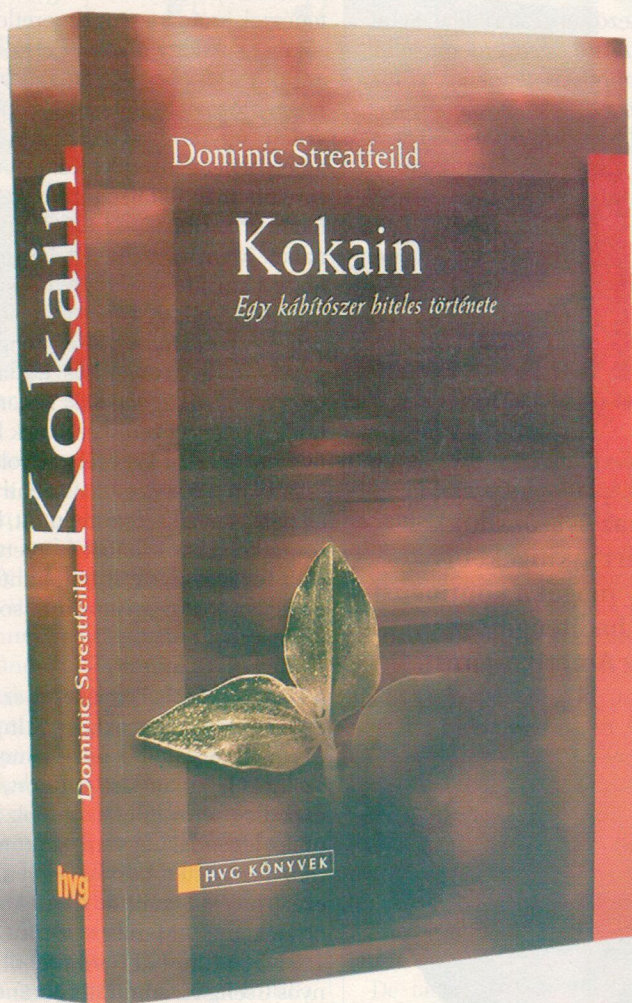
Menzies eredetileg a Nagy Fallal és a Tiltott Várossal kapcsolatos régi kínai dokumentumok között búvárkodott, amikor első ízben bukkant a 15. században uralkodó Ming-dinasztia szervezte tengeri

felfedezőutakat említő – egyébként a történészek számára sem ismeretlen – utalásokra. Csakhogy ő volt az első, aki ezeket az információkat összefüggésbe hozta a bizonyítottan 1424 táján Velencében készített, úgynevezett Pizzigano-térképpel, amelyre hét évtizeddel Kolumbusz utazása előtt már felrajzolták a még fel sem fedezett karibi térség szigeteinek körvonalaait. Menzies nem tett hát mást, mint hogy a kínai felfedezőutakkal kapcsolatos sejtését összekapcsolta a rejtélyes velencei térkép – korát megelőző és máig nem magyarázott forrású – kvázijóslatával. No meg azzal az ugyancsak ismert ténnyel, hogy a velencei kereskedőknek hagyományosan jó kínai kapcsolatai voltak – elég csak Marco Polo legendás útjaira utalni –, és arra a következtetésre jutott, hogy a híres térkép akár Kínából szerzett információk felhasználásával is feltűntethette az addig európai szem által még sosem látott földdarabot.

A kínai történelmi emlékezet számon tart egy 1421-ben az akkori Ming császár, Cseng Cung által a világ ismeretlen részeinek felkutatására indított, hatalmas expedíciósorozatot. Az ennek léptékeire utaló legendák ugyanis háromszáz darab, 135 méter hosszú, egyenként akár ezer hajóst szállító dzsunka emlékét őrizték meg. Menzies szerint a hajóraj 1421-ben futott ki Nankingból egy bizonyos Cseng Hi admirális parancsnoksága alatt, majd két esztendő múlva tért vissza Kínába. A brit amatőr kutató állítása szerint az egykori kínai felfedezők egyes csoportjai délnyugatnak hajózva körbeutazták Afrikát, az Atlanti-óceánon átkelve elérték az amerikai partokat, áthajóztak a Magellán-szoroson, majd Amerika körbehajózása után felfedezték Ausztráliát is. A hajóút – ha megtörtént – biztosan nem volt kockázatmentes: Menzies úgy mondja, a flotta háromnegyede vesztett oda, ám parancsnoka, Cseng Hi – egy mohamedán vallású eunuch – majd egy évszázaddal Magellán előtt körülhajózta a világot.

A tengeri utakat tekintve legalábbis korántsem tapasztalatlan brit amatőr történetész a legkülönbözőbb tudományterületeket érintve csoportosítja azokat az egyenként korántsem új ismereteket, amelyek feltételezését igazolhatnák. Igaz, ellenlábasai éppen azt hányják a szemére: az ismeretek ilyesfajta rendszerezése ugyancsak célzatos, és a szerző számos még létező tudományos bizonyítatlanság parti vizein hajózva jelentős mértékben

Egy növény hatalma

**Ezrével hálnak meg emberek, ugyanakkor a koka
ezernyi életet menthet meg.**

Egy brit újságíró lebilincselő munkája a kokain eredetéről,
Európába való beszivárgásáról, Freud és Hitler
kokainizmusáról, a Coca-Cola és a szer viszonyáról, Dél-
Amerika jelenlegi kokainpiacairól.

hvg megrendelőszelvény

☐ Igen, utánvételt megrendelem Dominic Streatfeild Kokain című könyvét,
2900 Ft+postaköltségért.

Klubkártya-tulajdonosoknak 10%-os kedvezmény!

Név:

Cím:

Telefonszám: Mobil:

E-mail cím:

Megrendelő aláírása:

Kérjük, a kupont küldje vissza a HVG Rt. 1300 Bp. 3., Pf. 20 címére vagy a 436-2012-es faxszámra. Megrendelését a terjeszt@hvg.hu e-mail címre is elküldheti. További információért kérjük, hívja a 436-2045-ös telefonszámot. A visszaküldött adatokat további akciókhoz is fel kívánjuk használni, de a HVG Rt. érdekeltségi körén kívülálló, illetéktelen személynek nem adjuk tovább. Ön a későbbiekben tájékoztatást kérhet az adatainak kezeléséről, továbbá kérheti azok módosítását. Ha adatait további felhasználáshoz nem járul hozzá, kérjük, ezt jelezze kiadónknak. www.hvg.hu

működteti a tengerészkörökben soha
nem hiányzó, színes fantáziát.

Nem állítható viszont, hogy nem vet fel
több érdekes, akár végiggondolásra – de
legalábbis végigolvasásra – érdemes mo-
mentumot is. Megemlít például egy, a
Zöldfoki-szigeteken található, rendkívül
érdekes követ, amelyen a portugál nyel-
ven belevéssett szöveg mellett egy sokáig
megfejtetlen felíratot is találtak. Állítólag
Menzies egyik indiai ismerőse fedezte fel,
hogy egy, a 15. században használt indiai
nyelvjárásról van szó. Ezt, valamint a
Kongó-vidéken talált és indiai hajók oda-
érkezéséről tudósító, hasonló felíratos kö-
vet Menzies akként értelmezi, hogy a kér-
déses sorokat valószínűleg a kínai flotta
indiai tolmácsai véshették kőbe.

Ami persze lehet akár apró részletkérdés:
az alapprobléma, hogy mi bizonyítja
a korabeli méretekben alig elképzelhető-
en nagy expedíciósorozat megtörténtét. A
közvetlen bizonyítás ugyanis szinte lehe-
tetlen. Noha a hivatalos Ming-krónika va-
lóban említ tengerentúli utazásokat, ám
éppen nem sokkal az utak nyomán beál-
lott kínai politikai változások következté-
ben vált Kína egészen a 19. századig befel-
lő forduló, zárt országgá – az utazásokkal
kapcsolatos dokumentumokat pedig állí-
tólag megsemmisítették.

Ezek helyett tehát be kell érni közvetett
bizonyítékokkal. Például a hatalmas kínai
flotta szerencsétlenül járt hajóinak itt-ott
felbukkant maradványaival. A brit ama-
tőr kutató a világ 24 különböző helyén

**Kolumbusz
és Vespucci.**
Ez elment,
arról elnevezték

Tiszta Amerigo

Kolumbusznak – a dicsőséget illetően – nem igazán volt szerencséje Amerikával. A névadást illetően például kiűtötte őt a firenzei Amerigo Vespucci, aki a felfedezések viharos korának meglehetősen titokzatos figurája volt. A kevéssé hajós, sokkal inkább kereskedő, de egyesek szerint leginkább afféle hírszerző kalandor mindenestre ott sürgölődött előbb a spanyol, majd a portugál felfedezőutak körül. Leveleiben négy, 1497–1504 között tett utazásáról számolt be, ám szavahihetőségét az utókor e téren is kétségbe vonja, mivel – mondják – a szerénység sem tartozott fő erényei közé. Színes, érdekfeszítő stílusa viszont igen, így már saját korában szívesen olvasták az utazásairól írottak saftosabb részleteit, az embrevést vagy a pikánsabb szerelmi felderítéseket is megemlítő beszámolókat.

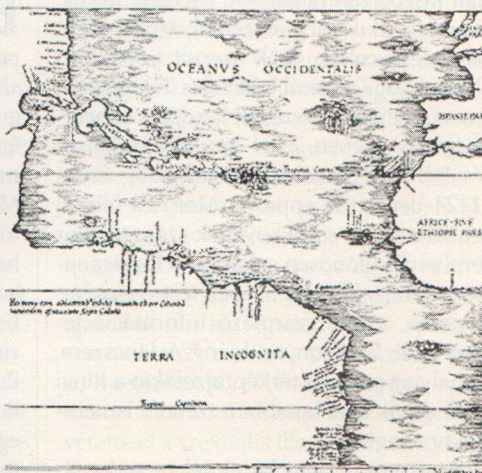
Olasói között volt a lotharingiai Saint-Dié városkájában működő tudós humanisták körének néhány tagja, köztük a kozmográfus Martin Waldseemüller, aki éppen egy, a korabeli földrajzi ismeretek

összességét ábrázoló térkép szerkesztésén dolgozott. Bár az 1507-ben a közeli Strasbourghban kinyomtatott, nagyméretű Waldseemüller-féle világtérképen már megjelent az újonnan felfedezett, addig ismeretlen földrész, a korabeli tudósok még nehezen tudták elfogadni a negyedik kontinens létezésének tényét, és a Kolumbusz által felfedezett szigeteket többnyire inkább Ázsia ismeretlen részének tartották. Sokáig vélte ezt Kolumbusz is, Vespucci azonban határozottan kiállt az Újvilág önálló világgrészként való elfogadtatása mellett – nem mellesleg több helyütt is magát mondvá felfedezőjének. Waldseemüllernek kétségkívül tetszett a Vespucci-féle megoldás, talán ezért is írta a térképén Európa és Ázsia közé rajzolt földrészre az általa kitalált nevet: Amerika. Az ugyanabban az évben kiadott kis földgömbjén is ott szerepel a név, amelynek eredetét egy kis könyvecskében külön meg is magyarázta. Innen tudjuk, miként nevezte el Amerigo Vespucci nevéből – a korábbi szárazföldek mintájára nőneműként nyilvántartásba vett – „Americá”-t.

előkerült hajómaradványokról állítja azt, hogy e hajórajból származnak. Igaz: pontos helyük megjelölésével még adós, ezeket – mint írja – még csak a történetről rövidesen ismeretterjesztő filmet készítőnek árulta el. A könyv mindenestre több, Kaliforniában előkerült hajó- és horgonyleletet is említ. Az is tény, hogy maig nem

születtek pontos magyarázatok például az első európai felfedezők által Kelet-Afrika kikötőinek gazdag palotáiban már látott és kinaiként azonosított használati dísz tárgyak előéletét illetően. És ugyan miért ne lehetne – a végleges tudományos bizonyításig – a kínai felfedezőkkel kapcsolatba hozni a világ első (európai) körbehajó-

zója, a portugál Fernando de Magellán 16. század eleji, a Csendes-óceán szigeteiről készített beszámolójában szereplő uralkodói selyemruhákat és porcelán evőeszközöket. De Menzies a kínai felfedezők egykori tulajdonának vél több olyan, a Kínában mindig becsben tartott jade-ból készült leletet is, amelyek Brazí-

A Waldseemüller-világtérkép és egy 1507-es ábrázolása a karibi térségről. Idő előtt ismert részletek?

liában és az Egyesült Államok területén kerültek elő, s beszél Mexikóban előkerült kínai lakkdobozokról, és Kanadában fel-lelt buddhista áldozati lámpákról is. Nem szólva egy Peruban felbukkant kínai bronzedényről, valamint egy ezüst istenszobrocskáról, melyen úgy mond kínai felirat látható.

Menzies bizonyítottan látja a kínai flotta által hátrahagyott telepések vagy hajótöröttek által létrehozott kolóniák létezését is. E tekintetben egy, a venezuelai Orinoco folyó vidékén élő indiánok körében végzett DNS-vizsgálatot említ, melynek során állítólag kizárólag a Kína dél-nyugati vidékén fekvő Kvantung tartomány lakóira jellemző jegyeket azonosítottak. A braziliai Mato Grosso bennszülöttjei pedig – mondja az obsitos tengerész – egy, csak Kínában előforduló bőrbetegség tüneteit hordozzák.

A legújabb ilyen természetű bizonyítéknak egyébként egy mexikói ásatás során előkerült csontvázat vél, amelynek antropológiai jegyei kínait sejtetnek. A holttest nyakában ráadásul egy jade nyaklánc, szemén és szájában jade-kövek, fején pedig a mandarinok által viselthez hasonló sapka volt. De van más, az utazásra utaló jel is: egyes beszámolók szerint a 15. század elején a kínai császár állatkertjében láthatók voltak egzotikus afrikai állatok – zsiráf, zebra – is.

A legfrissebb szenzáció, hogy a fucsieni repülőtér bővítésével kapcsolatos földmunkák során előbukkant Ming-kori palota romjai között több szobrot találtak. Egyesek úgy vélik, az egyik ábrázolás magát a – szobor szerinti testméretét tekintve is – nagy és feltehetően mongol származású felfedezőt, Cseng Hi admirálist örökíti meg. Érdekes, hogy a mellette talált kisebb figura európai jegyeket mutat. Vannak, akik még a személyazonosságot is megsejteltek, ezek szerint a velencei Niccolo de Contiról lehet szó. Talán azért, mert az éppen Cseng Hi kérdéses expedíciójának évében, 1421-ben járt Indiában és Délkelet-Ázsiában. Mivel pedig Conti 1424-ben, azaz éppen a Menzies-féle új elmélet egyik sarokkövének számít, már említett, különösen sokat tudó Pizzigano-térkép rajzolásának évében tért vissza Velencébe, a tőle származó információ lehetne az a bizonyos hiányzó láncszem, amely az európai térképrajzolókat a kínai felfedezők által korábban szerzett ismeretekhez segítette.

Menziest – még ha elmélete tudományosan igen messze áll is az elismertség-

tól – egy tavaly Nankingban megrendezett helyi tudományos konferencián már hősként ünnepelték. A hozzáértők kételye pedig manapság nem bélyeg – sokkal inkább kereslelnövelő marketingelem. Mindettől eltekintve persze korántsem lehetetlen, hogy a kínaiak valóban előbb

járták be a világot – benne Amerikát –, mint a híres európai felfedezők. Ez utóbbiak azonban – ellentétben a vikingekkel és most már talán a kínaiakkal is – valóban bekapcsolták az általuk feltárt térségeket az akkori világ vérkeringésébe.

TÖRÖK ZSOLT

IKREK KÉT APÁTÓL

Apadómping

Bulvárosított orvosi szenzációval szolgált az elmúlt hét: egy horvátországi fiatal nő terhességéről megállapították, hogy féléves ikermagzatai két férfitől származnak. A bulvártémát a fogantatás körülményei jelentik, az ilyen ikerterhesség viszont valóban ritka biológiai különlegesség.

A hollandiai „kétapás” Stuart-lombikikrek. Apaplsz

Bár a közvélekedés az egymástól olykor meglepően eltérő küllemű, kétpetéjű ikrek láttán hagyományos rosszhiszeműséggel sohasem zárta ki az esetleges „kétapájúságot”, a modern tudomány igen sokáig valószínűtlennek gondolta a megtermékenyítés ilyesfajta lehetőségét. Mára enyhült az ezzel kapcsolatos elutasító álláspont. Jakobovits Antal Az ikerterhesség: Anya-magzat orvostana című, kiadás előtt álló szakkönyve már azt a statisztikai valószínűséget is említi, miszerint körülbelül minden 400. kétpetéjű iker-szülés esetében nem egyetlen férfi az ikrek nemző édesapja. Legújabbban pedig egy 23 éves horvát egyetemista lány esetében igazolódott be a kétapáság gyanúja. Az előzmény ez esetben egy valamelyest

zúros zágrábi házimuri volt, a következő pedig némi bizonytalanság, hogy a szóba jöhető, utóbb „jogalannyá” lett szerelmi partnerek közül ki ellen kellene benyújtani az apasági keresetet. És ekkor jött a meglepő eredmény: a kétség nyomán végzett DNS-vizsgálat két találatot is jelzett.

A Rekordok könyvébe csak azért nem kerülhet be az eset, mivel a világ éppen két évvel ezelőtt kajánkodhatott a chilei Valdiviában történteken, amikor is egy kétéves ikerpár 36 éves anyukája szembesíthetett két férfiút a meglepő valósággal. Öt éve pedig egy – ezek szerint nem ok nélkül féltékeny – spanyol férj szeméről hullhatott le végképp a hályog, amikor